

השיעור השבועי

גליון מספר 471

הרב המקדים: הג"ר בנימו שמואלי שליט"א
ראש ישיבת המקובלים "נהר שלום"

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בביה"כ היזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויים רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה
17:50	17:14	16:24
17:45	17:12	16:22
17:45	17:12	16:22
17:49	17:14	16:24

וירא | ט"ו חשוון תשפ"ה

כתב ועורך השיעור:

הרב דכיר פריץ שליט"א

הלכות ברכות

בירך על מאכל חלבי תוך שש שעות לבשר. ברכה על תפלין של ראש. אמירת "ברוך שם" אחר ברכה לבטלה. המבטל מנהגו להחמיר עובר על איסור דרבנן. ביטול מנהג באופן חד פעמי. המבטל תענית של חומרא במקום חולי או לצורך סעודת מצוה אין צריך התרה. הנוטל ידיו עד קשרי האצבעות אם צריך התרה. ברכה לבטלה איסורה מדאורייתא. בירך על מאכל ונמלך מלאוכלו. עיסה שנתערבה בה "חלה". בירך על מאכל לפני שחרית, או לפני קידוש והבדלה, וזכר. קיבל שבת ונמלך אם ערבית תחשב לבטלה. קידושין על תנאי. זמן ברכת האירוסין

בשרי שבירך על חלב

א. בשיעור הקודם הזכרנו הלכה שכתבו אותה בספר אור לציון (ח"ה פ"ט סעי' א) - תמיד אנחנו מדברים על חכם בן ציון בכבוד גדול, כי הוא היה מגדולי הדור שלנו, אבל ברור שלא הכל הוא כתב ואמר, וכעת שפתותיו דובבות בקבר - שמי שאכל בשר, וכעבור שעה ויברך על כוס חלב², וזכר, יאמר "ברוך שם וגו'", ולא יטעם. לדעתם המתנת שש שעות זה רק מנהג, וזה בגדר 'דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור', שיש לכך דין נדר (ש"ע י"ד ר"ס ר"ד). וכיון שברכה לבטלה היא איסור דאורייתא, וגם לעבור על נדר הוא דאורייתא, לכן לדעתם שב ואל תעשה עדיף.

המתנת שש שעות מדינא

ב. אבל באמת שהמתנת שש שעות זה לא מנהג, מי שילמד בית יוסף (ס"י קעג ד"ה כתב בה"ג) יראה שמביא את דעת עמודי ההוראה, הר"ף (חולין קה). והרמב"ם (פ"ט מהל' מאכלות אסורות הכ"ח), וכן הרא"ש (חולין פ"ח ס"ו), שמן הדין יש להמתין שש שעות, וכן פסק בשלחן ערוך (ס"י פט ס"א). ונחלקו הרמב"ם (ספ"ט מהלכות מאכלות אסורות), רש"י והרא"ש (חולין קה), בטעם האיסור, כי זה דין גמור. ומה שהוסיף הבית יוסף שהעולם נהגו להמתין שש שעות, אין הכוונה שמחמירים רק מצד המנהג, כמו שטענו בזה עורכי הספר אור לציון, אלא שכך הדין הגמור, בתוספת שגם מנהג העולם כן.

מקור אמירת "ברוך שם"

ג. ומה שטענו שיאמר "ברוך שם", הנה בירושלמי (פ"ו ברכות ה"א) מבואר שצריך לומר על כל ברכה שאינה צריכה "ברוך שם כבוד מלכותו וגו'", העתיקוהו התוספות בברכות (לט. ד"ה בצד) וכתבו: וכן "וכון" לומר על כל ברכה לבטלה ברוך

¹ מדברי ראש ישיבת המקובלים הגאון הרב בנימו שמואלי שליט"א: ב"ה זכינו שהיינו שומעים תורה מפי הגבורה, מרן מורנו ורבינו מופת הדור, ראש ממשלת התורה זצ"ל. ואחר שהלך מעמנו זכינו למורנו הגאון רבי יצחק, המופת שלנו, שממשיך את הדגל הגדול, הכתר הגדול, למסור את התורה, להנחיל אותה לעם ישראל. שהשי"ת יתן לרב כוח להמשיך ללמד אותנו. נוכח לאורות הגדולים האלו, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לרב הגדול מקים עולה של תורה עשרות שנים, הגאון המקובל רבי בנימו שמואלי, ה' ישימרה ויחיהו. הוא מוציא בכל שבוע חוברת הלכות מבוססת על פסקי מרן זצ"ל. מרן היה מחבב אותו, כולם זוכרים כמה היה קשור למרן. היום אין הרבה כאלה ששימשו את גדולי הדור הספרדים, חכם יהודה צדקה, חכם בן ציון אבא שאול, חכם יוסף עדס, מרן זצ"ל, הרב שרעבי ועוד, וזכה לראות את התנועותיהם, והולך בדרבנם. כי אכן היו לנו גדולי וצדיקי וצדיקי ללכת בדרךם! יהי רצון שיוכח להמשיך לזכות את הרבים, לשבת על התורה ועל העבודה.

² היהודים הייקים שבאו מגרמניה, נהגו להמתין שעה בין בשר לחלב, וכבר הרמ"א (ס"י פט ס"א) הביא מנהג כזה, ויש בזה מחלוקת גדולה בראשונים. כשלמדנו בישיבה, היו כמה חברים אשכנזים ייקים שהיו אוכלים ארוחת צהרים בשעה 13:30, ובשעה שלש לפני סדר ב' היו אוכלים לֶפֶן. ואנחנו הש"ך (סק"ח) הביא דברי מהרש"ל (ביש"ל כל הבשר ס"ו) שכתב, שכל מי שיש ב"ה ריח תורה ראו שימתין שש שעות. וכן המנהג אצל רוב העולם.

³ בספר משמרת חיים (עמ' כג) - להגאון רבי חיים פנחס שיינברג הקשה, אמאי תפלין נמנו כשתי מצוות, ואילו כיבוד אב ואם נמנה מצוה אחת, אמאי לא מנו אותם כשתי מצוות - כיבוד אב וכיבוד אם,

שם וכו'. בשלחן ערוך (ס"י רוסע"ף) כתב בזו הלשון: נטל בידו פרי לאוכלו ויברך עליו, ונפל מיידו ונאבד או נמאס - כגון שנפל לבוץ בגינה, ולא היו לפניו עוד פירות בשעת הברכה - צריך לחזור ולברך. וצריך לומר "ברוך שם כבוד וגו'" על שהוציא שם שמים לבטלה. ע"כ.

ברכה על תפלין של ראש

ד. הרמ"א (ס"ה סעיף ה) מביא ענין זה בהלכה אחרת, אנחנו הספרדים מברכים על תפלין של יד "להניח תפלין", ופוטרים את תפלין של ראש, ולכן לא מדברים בינתיים, ומכוונים בברכה גם על של ראש. אבל האשכנזים מברכים שתי ברכות, על של יד "להניח תפלין" ועל של ראש "על מצוות תפלין", כי אלו שתי מצוות נפרדות, בתרג"ג מצוות עשה, להניח תפלין של יד, ולהניח תפלין של ראש². ולכן מי שפצע ואין לו יד⁴, לא יכול להניח תפלין של יד, אבל מניח תפלין של ראש, ואם קשה לו לתפוס לבד משהו יניח לו, כי אלו שתי מצוות נפרדות. וכיון שכל תפלין מצוה בפני עצמה, לכן האשכנזים מברכים גם על של ראש. אבל עדיין חוששים אולי זו ברכה לבטלה, כי יכול לפטור שתי מצוות סמוכות אלו בברכה אחת, ולכן הם נוהגים כמו שכתב הרמ"א, שטוב לומר אחר הברכה השניה "ברוך שם כבוד מלכותו וגו'". וכתב המשנה ברורה (ס"ק כא), שנוהגים כן כדי לצאת מידי כל פקפוק⁵, ולכאורה משמע מלשוננו שאמירת "ברוך שם" היא תיקון גמור לאיסור הברכה לבטלה שבירך.

דעת המחשיבים כתיקון

ה. בשו"ת פנים מאירות (ח"ג ס"ט) אחר שהביא דברי הירושלמי כתב, שאם אמר ברוך שם אחר ברכה שאינה צריכה, תיקן לגמרי ונחשב כאילו לא הוציא שם שמים לבטלה. וכן משמעות כל הפוסקים [ולכן כתב שמי שמצא שהתפלין של

ומה זה שונה מתפלין? ויש להוסיף, דלכא' ימנו עוד מצוה, לכבד את האח הגדול, שנלמד ממה שנאמר "כבד את אביך ואת אמך", "את" לרבות אחיך הגדול (כתובות קג). החיד"א (ברכי יוסף ס"י רמ"ס ט"ב), ושיורי ברכה ס"ק ג) כתב, שצריך לכבד את כל האחים והאחיות הגדולים ממנו, אבל זה כבוד מסוג אחר, כי יכול לקרוא בשמותיהם, "ראובן", "שמעון", ולא כמו ואם, אלא רק נוהג בהם מנהגי כבוד. על כל פנים אמאי מצוה זו לא נמנית כעוד מצוה? אלא ביאר הרמב"ן (בהשגות לספר המצוות שורש ב) שכל המצוות שנאמרו בכלל אחד, כמו המצוות לכבד אב, לכבד אם ולכבד אח הגדול, שכולים בפסוק "כבד את אביך ואת אמך", נמנות כמצוה אחת. הרב שיינברג כתב לתרץ, שלכל תפלין יש מטרה אחרת, תפלין של יד בא להכניע תאוות הלב והמחשבות לעבודתו יתברך, ותפלין של ראש כנגד המוח, לזכור נסים ונפלאות שעשה עמו (ש"ע ס"ה כ"ה ס"ח), ולכן התפלין נמנו כשתי מצוות. מה שאין כן כיבוד אב ואם, שהתכלית היא לכבד את מי שהביאורו לעולם הזה, ואין הבדל בזה בין האב לאם, לכן זו מצוה אחת.

⁴ במלחמה הנוכחת לפני כמה חודשים עשינו כנס כותל עבור כל הפצועים, ובאו פצועים רבים, שבמקום גרליים יש להם ברזלים, או שחסר להם ידיים, או עיניים, ה' ירחם.

⁵ אלא שכתב שבמקום ספק גמור בברכות לא יברך לכתחילה ויאמר "ברוך שם", ורק אם טעה וכבר בירך, יאמר "ברוך שם", וכן בנידון זה שבני אשכנז סברו להלכה שיש לברך, לרווחה דמילתא אומרים "ברוך שם".

ראש שלו היו פסולות, אין צריך כפרה על ברכותיו, שכיון שמנהגו לומר בשכמלו"ו אי"כ לא היו ברכה לבטלה}. גם רבי שלמה זלמן אוירבך (מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות ח, הליכות שלמה פ"ד הע' כ"ז, שיח הלכה אות מב הע' ג) כתב, שאנו נוהגים לברך שתי ברכות, ואף אם יתברר שאין צריך לברכה זו, לא עבר ח"ו על ברכה לבטלה בשוגג, שעל כל פנים הוא כבוד שמים ולא מבזה את השם. משמע שהבין שאמירת "ברוך שם" היא תיקון גמור. וכנראה לטעמיה דברכה לבטלה מדרבנן. ואולי גם בספר אור לציון הבינו כן, ולכן כתבו שאם בירך על חלב תוך ששעות לבשר יאמר "ברוך שם".

להלכה אינה תיקון גמור

1. הגאון החזון איש (או"ח סי' קלו סק"ו) כתב שאמירת "ברוך שם" אינה מתקנת ברכה שאינה צריכה, שהרי גם בהתחלה שיבח ואמר "ברוך אתה ה'", ואם כן איזה תיקון זה. אלא שחכמים בירושלמי תיקנו למי שבירך ברכה שאינה צריכה לומר כן, כדי להראות שזה אסור ולהחשיבו כמוציא שם שמים לבטלה. זאת אומרת שלגבי ברכה שאינה צריכה, לא רק שאין אומרה זו מתקנת את האיסור, אלא באה לרמוז לאדם על כך שבירך ברכה לבטלה.

משמעות המשנה ברורה

2. אכן מדברי המשנה ברורה לעיל (סי' ק"ב) משמע שאין זה מתקן את העבירה כלל, שכתב שם, שמי שהתפילין של ראש אינם כמידת ראשו, מלפנים יורד למטה משרשי שערותיו, או מאחור יורד למטה מהעצם, בירך ברכה לבטלה. הגם שלמנהגם אומרים "ברוך שם", ומשמע שאין זה מתקן לגמרי את האיסור. לפי זה מה שכתב בהמשך שאמירה זו מוציאה מידי פקפוק, זה לכתחילה, אבל לעולם אין בכך תיקון גמור. וגם התוס' הנ"ל דקדקו לכתוב "ונכון", ומשמע שאמירה זו היא מעלה ואינה תיקון גמור. וכך ההלכה.

מתוך אהבה וירידות

3. ומה שטענו באור לציון שאם יעבור על מנהג שנהג בו איסור, זהו איסור דאורייתא מצד נדר, הקשנו שנעלם מהם דברי הרא"ש (נדרים פא), שכתב במפורש שהוא מדרבנן, ואם תעיינו בסוגיא בנדרים שם כך משמע גם מהגמרא. ולא תמצאו שום חולק. כנראה שחכם בן ציון אמר כן בדרך, או 'תלמיד טועה ברבו תולה' והוא לא אמר כן. מרן זצ"ל ביביע אומר חלק ט' (תא"ח סי' ק"ב) וחלק י' (ת"מ סי' א) לכל אורך הדרך מגן על חכם בן ציון, כי הוא אהב אותו מאוד, היו ידידים בלב ונפש, ולכן הגן עליו וכתב שלא כל הדברים שבספר אור לציון אמרם חכם בן ציון, כי יש הרבה דברים שלא יתכן שהוא אמר אותם, וכי לא ידע הרא"ש, תוס' וכדומה. ולכן מרן הקשה על הרבה מקומות בספר זה, ודחה בתוקף את הדברים.

ביטול מנהג באופן חד פעמי

4. ויש להוסיף עוד, כי מה שכתבו שאם יטעם מהחלב יעבור על נדר, זה לא נכון, שהרי מי שנהג בדבר מסויים ונצרך לבטל המנהג באופן חד פעמי, אינו צריך התרה, ורק כשמבטל את המנהג מכאן ולהבא לתמיד צריך התרה, אבל באופן חד פעמי לא צריך התרה. דנהג כתב מרן בשלחן ערוך (י"ד סי' ר"ד סי' א) דברים המותרים, והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור, היו כאילו קיבלו עליהם בנדר, ואסור להתירם להם. הלכך מי שרגיל להתענות תעניות שלפני ר"ה, ושבין ר"ה ליוה"כ פ"פ אברך שלומד וכותב ומחבר ספרים, אם יתענה לא יבין היטב את הדברים, ורק אדם שעובד, יכול לעבוד ולהתענות - וכן מי שרגיל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מב' אב או מ"ז בתמוז, ורוצה לחזור בו מחמת שאינו בריא - הוא נפל למשכב ואינו יכול להתענות, או שעבר ניתוח ונחלש וצריך לאכול בשר - צריך שלשה שיתירו לו⁶. עכ"ל. ולכאורה משמע לא כמו שאמרנו, שאף שמבטל מנהג באופן חד פעמי מחמת שאינו בריא, צריך התרה.

לצורך סעודת ברית

5. אמנם בהלכות תענית כתב הרמ"א (סי' תקס"ב): תענית שני וחמישי ושני שנוהגים להתענות אחר פסח וסוכות, או בעשרת ימי תשובה, ואירע בהם ברית מילה - נולד לו בן או נכד - מצוה לאכול ואין צריך התרה, כי לא נהגו להתענות בכהאי גוונא. ע"כ. ועמדו על כך האחרונים, מה זה שונה ממה שכתב בשלחן ערוך לעיל שצריך התרה?

יש להלך

6. הש"ך (סי' ר"ד סק"ב) מחלק, שלא נהגו להתענות בברית מילה, וכל המתענה אדעתא דהכי מתענה שכאשר יאירע ברית מילה יאכל, אבל הכא לא אסיק אדעתיה דכשלא יהא בריא לא יתענה, והלכך צריך התרה. משמע שלדעתו אפילו

⁶ ועוד כתב בשלחן ערוך שם: אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם - כגון שהתחיל להתענות ביום הירצייט לאב ואם, זה לא חובה, מרן לא היה מתענה, כי זה מפריע בלימוד התורה, אבל הוא מנהג טוב למי שלא לומד, שיתענה באותו היום ויסיף זכויות לאביו ואמו (בי"ד סי' ת"ג, ושי"ע

אם מבטל מנהגו פעם אחת צריך התרה, אלא אם כן יש סיבה⁷ שמראש לא קיבל עליו להתענות על דעת כן [יש שפירשו בדעת הש"ך שבמקום מצוה לא מקבל עליו החומרא, ראה מהר"ש ענגיל (ח"ו סי' נאות ד"ה בדבר וד"ה הנה), לבושי מרדכי וינקלר (סי' רמג ד"ה נפשו), יב"א ח"ב (תא"ח סי' ל אות ז), ולפי זה להצד שהמתנת שש שעות היא מנהג חומרא, כל שכן בנ"ד שבמקום ברכה לבטלה לא קיבל].

השגת הדגול מרבבה

7. אך הנודע ביהודה בדגול מרבבה (שם) השיג על הש"ך, וכתב שלגבי ברית מילה אינו חוזר בו ממנהגו לגמרי, אלא שעתה בסעודת מצוה הוא אוכל, ולעתיד שוב חוזר למנהגו. והוא הדין אם אירע לו איזה מיחוש ורצה לאכול היום, ולעתיד שוב חוזר למנהגו, גם כן אינו צריך התרה. ואילו מה שכתב השלחן ערוך שצריך התרה, מדובר במי שאינו בריא, ורוצה לחזור בו לגמרי שלא לשוב למנהגו לעולם, לכך צריך התרה, ובוה נכונים דברי המגן אברהם (סי' תקפ"א סי' ק"ב) שכתב לגבי תענית בערב ראש השנה, שיש להקל בתענית זו במקום קצת חולי, ואינו צריך התרה. והטעם, לפי שאינו מבטל לגמרי ממנהגו, רק לאותה שנה. אם כן זו מחלוקת אחרונים, ומה אנחנו צריכים לעשות? לפתוח עוד ספרים ולחפש באחרונים, כדי לדעת איך להכריע את ההלכה. לא כל הרבנים יודעים איפוא לחפש. מרן הדר"ך אותנו לפתוח ספרי הפוסקים.

להקת אחרונים

8. קודם כל המגן אברהם היה גדול האחרונים - חכם בן ציון היה מחשיב מאוד את דעתו - ודעתו שהעובר באופן חד פעמי על מנהגו אינו צריך התרה. ומלבד זאת יש להקת אחרונים שכתבו כמו המגן אברהם והדגול מרבבה, ובראשם שו"ת הלק"ט (ת"א סי' מב) לרבי יעקב חאגיז שהיה לפני כ-350 שנה, היה בדורו של המגן אברהם ומבוגר ממנו, ואילו המגן אברהם היה רואה אותו היה שמח להביאו כסייעתא לדבריו. וכן כתבו הגאון רבי יהודה עייאש - לפני כמאתים שנה - בספר מטה יהודה (סי' תקנ"א סי' י), החתן סופר (סי' ג), הפתחי תשובה (י"ד סי' ר"ד). גם הגאון מליסא בדרך החיים כתב שבמקום קצת חולי אינו צריך התרה, הובא בשער הציון (סי' תקפ"א סי' לג). וכן כתבו הגאון רבי ישמעאל הכהן בשו"ת זרע אמת (ת"א תא"ח סי' עה, וחי"ט סי' מח), מהר"ש ענגיל (חלק ו' סי' ג), בעל שואל ומשיב ביד שאול (סי' ר"ד), שו"ת באר משה שטרן (ח"ג סי' לו) ועוד, נמצא שלהקת אחרונים כתבו שהמבטל מנהגו באופן חד פעמי לא צריך התרה. לכן כך ההלכה. לפי זה אם בירך "שהכל" על חלב תוך שש שעות לאכילת בשר, יטעם, כי גם אם נאמר שזהו מנהג שהוא כמו נדר, הרי כשהוא נצרך לעבור על הנדר באופן חד פעמי, לא נחשב שעובר על הנדר.

דעת החיי אדם

9. בספר מטה ראובן (סי' קפ"ה) הביא בשם החיי אדם (כלל קכו אות י), שמי שנהג להחמיר ולהמתין תמיד שש שעות בין אכילת בשר לחלב, ועכשיו קרה לו מקרה ומפני חולשתו רצה לנהוג להקל, מועיל לזה התרה. ולכאורה משמע שעל כל פנים צריך התרה. וכתב שאפשר שהחיי אדם דיבר במי שרוצה לעקור מנהגו לגמרי ולהקל, ולכן הצריך התרה, ואין הכי נמי יודה שאם מבטל מנהגו באופן חד פעמי לא צריך התרה.

קושיא מבית יוסף

10. בספר יוסף דעת הקשה טוב, שלכאורה יש בית יוסף מפורש נגד כל מה שאמרנו. אנוחנו נוטלים ידים עד הפרק, אף שמעיקר הדין מספיק עד סוף קשרי האצבעות, ואם נמצא במקום שיש לו קצת מים, ורוצה לשמור חצי לשתי, יעשה כך, אבל בדרך כלל מן הראוי ליטול בשפע שיהיה לכל הדעות. וכתב הבית יוסף (סי' קס"א) בזו הלשון: ובאמת שכן ראוי לנהוג - ליטול ידיו עד הפרק - כיון דלאו מילתא טריחא היא וכו', ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל עליו דבר זה בתורת חובה, אלא בתורת רשות, כדי שאם איזה פעם לא יזדמנו לו כל כך מים, לא יצטרך להחמיר כמנהגו. וכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו. ע"כ. ומכך שכתב "שאם איזה פעם וכו'", משמע לכאורה שגם אם אינו רוצה לבטל מנהגו לגמרי, רק באיזה פעם, צריך התרה על מנהגו. ואם כן יש בית יוסף מפורש נגד כל האחרונים שהזכרנו עכשיו.

יש ליישב

11. וצריך לומר בכוננת הבית יוסף, שלכתחילה נכון שיקבל עליו מנהג זה כרשות, כדי שאם לא ימצא שיעור מים, לא יצטרך להחמיר על עצמו ולהתעכב מלאכול, מתוך רצונו להחמיר על עצמו. אבל מן הדין כאשר מבטל מנהגו הטוב באופן חד פעמי, לא צריך התרה, ומרן דיבר רק על מי שרצונו להחמיר. ואין הכי נמי יודה שאם קשה לו להמתין ולהחמיר על עצמו, יכול ליטול ידיו גם בכמות המים שלפניו בלא שום התרה. וכך ביארנו בילקוט יוסף לפני שנים (סי' שמה סי' א) איסור והיתר ח"ג ע"מ

או"ח סי' תקס"א סי' י"ז) - ונהג כן אפילו פעם אחת, צריך התרה, ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר. עכ"ל.

⁷ הרב שיינברג לא היה אוכל לחם, ורק בסעודת מצוה של ברית, או פדיון, או שבע ברכות, היה נוטל ידים ואוכל לחם.

תא. שבת א"ח ע"ב עמ' לב. ימ"ג עמ' רג. שביעית עמ' תתכח. ובמהדר"ש תפ"ד ס"י קס"א ס"ד, ואחר שנים יצא לאור הספר חזון עובדיה (תעניות עמ' סו), ושם זכינו שהביא את כל מה שכתבנו בילקוט יוסף ברכות לפני 32 שנה, ובזמנו אמר לי שנהנה מהדברים.

ברכה לבטלה דאורייתא

זו. על כל פנים מרן זצ"ל בספריו (ביחוד דעת ח"ב ס"י ע, ובבי"א ח"א ח"י י"ד ס"י כ, ועוד) העלה כמו הדגול מרובה, שאם מבטל מנהגו באופן חד פעמי, לא צריך התרה. ולפי זה מה שכתבו בספר אור לציון בפשטות שאם יטעם מהחלבי תוך ששעות לבשר יעבור על נדר מדאורייתא, לפי האמור זה לא מדאורייתא ולא מדרבנן, אלא זה מותר. פשוט העורכים לא ידעו פוסקים וסתם כתבו מסברא בלי לדעת. וגם אם נחשיב אותו כעובר על מנהגו, הרי כתב הרא"ש שזהו מדרבנן, וברכה לבטלה מן התורה, ואין יעבור על איסור תורה כדי להמנע מלעבור על איסור דרבנן. ומחבר אחד הביא בשם הגר"ש אלשיך (אשרי האיש ח"ג פס"ו אות ב) שמי שבירך על מאכל בתענית, לא יטעם, ויאמר "ברוך שם". אך האשכנזים טעמיהו אולי, שסוברים כדעת התוס' (ו"ה לג. ו"ה תא) והרא"ש (פ"ק דקידושין סימן מט) שאיסור ברכה לבטלה מדרבנן, ולדברי הרב אורבך "ברוך שם" הוא תיקון גמור. אבל לדין דנקטינן כדעת הגאונים (שע"ת ס"י קטו, בשו"ת תמים דעים ס"ס רכד) והרמב"ם (פ"א מהלכות ברכות ה"ט) שאיסור ברכה לבטלה מדאורייתא, וכן פסק לנו מרן השלחן ערוך (סימן רטו סעיף ד), צריך להיזהר יותר שלא תהיה ברכה לבטלה, ולכן עדיף שיעבור על אכילת חלב תוך ששעות לבשר שהוא מדרבנן, ויטעם, ולא יעבור על ברכה לבטלה דאורייתא.

דעת החזון איש ברמב"ם

יח. החזון איש (א"ח סימן קלו אות ה) תפס בדעת הרמב"ם שברכה לבטלה זה איסור דרבנן. וכבר האליה רבה (ס"י רטו סק"ה) כתב שהרמב"ם העתיק את דברי הגמרא (ברכות לג.), ומה שתפרש בגמרא תפרש ברמב"ם, וכמו שבגמרא תוס' ועוד שפירשו שכל האיסור מדרבנן, והפסוק אסמכתא בעלמא, כך יש לפרש ברמב"ם. אבל אמרנו פעם, אחר אלף אלפי המחילות מכבודו של החזון איש, שהיה פאר הדור והדרו⁸, נעלמה ממנו תשובת הרמב"ם (פאה"ד ס"י קה), שכתב מפורש שאיסור ברכה שאינה צריכה "איסורא דאורייתא הוא", וזו כוונתו בהלכותיו, וכדעת הגאונים שכתבו שחייב מלקות, ואילו על דרבנן יש מכת מרדות ולא מלקות. אולי החזון איש יענה לשיטתו (בא"ח ס"י לט סק"ו, ס"י סז סק"ב, כלאים ס"א סק"א, ובקוב"א ח"א ס"י לב וח"ב ס"י ט) שלא להתחשב בכל מיני כתבי יד שמוצאים חדשים לבקרים, ואחד ההסברים לדבריו, שמן השמים כיוונו את בעלי השלחן ערוך ושאר פוסקים שיראו את הראשונים שראו, ולא יראו את כתבי היד שמוצאים מקרוב. ועוד טען שאין הכרח שאלו באמת כתבי יד של ראשונים.

העולה להלכה

יט. אולם רוב חכמי הדור מתחשבים בחידושי הריטב"א, המאירי, תשובות הרמב"ם, ושאר כתבי היד של הראשונים, ומזהים על פי השוואה לכתבי יד אחרים. בפרט תשובות הרמב"ם שחלקם היו לפני הבית יוסף, וגם התשובה לגבי ברכה שאינה צריכה, נזכרה כבר לפני כ-250 שנה בשו"ת זרע אמת (הא"ח ס"א). נמצא שדעת הרמב"ם ברורה שאיסור ברכה לבטלה מדאורייתא, וכן דעת מרן השלחן ערוך, ואם בירך על מאכל חלבי ולא יטעם, יעבור איסור דאורייתא, לכן עדיף שיעבור על איסור דרבנן של המתנת ששעות בין בשר לחלב, ולא על איסור דאורייתא של ברכה לבטלה, ואמירת "ברוך שם" לא מתקנת את האיסור.

בירך ונמלך

כ. בשו"ת חינוך דח"י (ס"ה ס"ה) - מרן זצ"ל הביאו (ביבי"א ח"א ח"י ד"ד ס"י כא אות ט) - כתב שאדם שבירך על מאכל, וכשנבא לטעום הרגיש טעם לא טוב, ונמלך מלאכול, שלכאורה לפי הריטב"א (חולין קנ) - הזכרנו דבריו בשיעורים הקודמים - אינה ברכה לבטלה, שכתב שאם בירך על מנת לאכול כביצה פת, ולבסוף נאנס ולא אכל, אפילו לא אכל כלל לא עבר איסור ברכה לבטלה, כי העיקר שבשעת הברכה על הנטילה דעתו היתה לאכול כביצה.

הפרשת חלה

כא. דוגמא לדבר שדנים בו על פי דברי הריטב"א, לגבי מי שטעה ובירך על מאכל בתענית, ונזכר, שאולי לדברי הריטב"א לא יחשב ברכה לבטלה. עוד דוגמא, מי

⁸ כמה פעמים הבאתי כאן דברי החזון איש, ובכל זאת פסקנו כמו מרן זצ"ל, יש ראש ישיבה אחד שכנס, ואמר שכאלו אני מדבר חלילה נגד החזון איש, אבל מי יכול לדבר עליו, לא במחשבה לא בדבור ולא במעשה... חס ושלום! הוא היה פאר הדור והדרו, אנשים יש להם 'צמצום המוחין' או 'סילוק המוחין' וחושבים שאנחנו מדברים נגד כאשר מביאים מחלוקת בהלכה.

⁹ פעם היה כנס רבנים באיזה מלון, ומתוקף התפקיד הייתי חייב ללכת, שיהיו בריאים עושים כנסים כל כמה חודשים, כנסי דינים וכנסי רבנים, וברוך שפטרנו... והנה אני רואה רב אחד - לא אגיד את שמו, זה שבע עשרה לאוין... - שיושב בלובי לפני התפלה, אוכל עוגה ושותה קפה. היו סביבו כמה בעלי בתים, ואחד מהם ניגש לומר לי 'שבת שלום', שאלתי אותו, למה אתה אוכל לפני התפלה? אמר לי, תראה את רב פלוני, גדול מרבן שמו, הוא אוכל! אמרתי לו: הוא דורש דרשות מצויין, אבל לא יודע

שהיה לו 1,560 גרם קמח, ולש עיסה, ובירך "להפריש חלה תרומה" והפריש, ואחר כך בא קטן ועירב בחזרה את החלה בעיסה, אם אין פי מאה ואחד מהחלה כל העיסה אסורה, וכתבו מרן השלחן ערוך (ו"ד ס"י שלא סעי' מוח) והרמ"א (ו"ד ס"י שגכ ס"א) שישאל על נדרו, ויחשב כאילו לא הפריש חלה כלל, ויחזור ויפריש פעם שניה (חזו"ת תרומות ומעשרות עמ' רנח). ולכאורה על פי דברי הריטב"א, אין הברכה הראשונה לבטלה, כי בשעת הברכה דעתו היתה להפריש (וראה עוד בזה הלחן אות כו).

על מה דיבר הריטב"א

כב. אבל יש לדחות, כי הריטב"א דיבר כשיש מעשה גמור של נטילה, ויש תנאי לאכול כביצה פת, ולכן לא נקרא ברכה לבטלה, כי בשעת הברכה חשב לקיים את התנאי, וקיים את המעשה. אבל באופנים הנ"ל אין מעשה ותנאי, אלא הוא בירך כדי לטעום, והטעויה היא המעשה גופא, ולכן אם לא יטעם הברכה תהיה לבטלה. צריך לדעת תורת החילוק, בעיקר אברכים בני תורה, וגם בעלי בתים שיושבים ועוסקים בתורה. זה חילוק דק אבל נכון.

אכילה ושתיה קודם שחרית

כג. עוד דוגמא, כידוע אסור לאכול לפני תפלת שחרית, בשלחן ערוך (סימן פט סעיף ד) כתב שהצמא והרעב הרי הם בכלל החולים, ואם אינם יכולים לכוין ולהתפלל מותר להם לאכול ולשתות לפני התפלה. והיתר זה אינו לכל צמא ורעב, אלא כמו שכתב הלבוש (שם) - שהיה לפני כ-400 שנה - שהוא רק ברעב "הרבה", והעתיקהו האחרונים והמשנה ברורה (ס"ק כה) ? ואם טעה ולקח ביסקווית או עוגיה, ובירך "מזונות", ונזכר שהוא לפני התפלה, יטעם מעט, שתחול הברכה. והוא הדין לשתיה לפני התפלה, קפה ותה מותר לשתות לפני התפלה, אבל שתיה אחרת כמו טמפו, קולה, מיץ תפוזים, אסור לשתות לפני התפלה, ובוהושענא רבה ושבעות כשמגיע עלות השחר, יש להזהיר על כך את הציבור. ואם בירך על קולה, 'ירושלים תתן קולה'... יטעם קצת ולא יסתפק באמירת "ברוך שם" שאינה מתקנת לגמרי, כי ברכה לבטלה דאורייתא, ולאכול לפני התפלה דרבנן, וכיון שכבר הסתבך עדיף שיעבור על דרבנן ולא על דאורייתא.

טעימה לפני קידוש

כד. עוד דוגמא, אסור לאכול לפני הקידוש, לתת היכר בין סעודת רשות לסעודת חובה, וזה דין דרבנן (ש"ע ס"י רע"א ס"ד). ומי שבא לבית בשבת בבוקר לאחר התפלה, ואשתו עצלה ורק עתה קמה, משום שלום בית צריך לשתוק ולהתאפק, הוא לא חי לבד, כמה אשתו עשתה לו דברים טובים. ובינתיים קורא שנים מקרא ואחד תרגום, רש"י על התורה, רמב"ן על התורה. ואם לקח מים קרים ובירך "שהכל נהיה בדברו", ואשתו צועקת לו מהמתבטב: לא עשית קידוש! - לא רק שקמה מאוחר גם צועקת עליו... יטעם קצת שתחול ברכתו. וכן אם בירך על מאכל לפני ההבדלה, יטעם קצת שלא תהא ברכתו לבטלה. בכל האופנים הנ"ל, לדברי החינוך דח"י לא יטעם, כי העיקר שבשעת הברכה חשב בדעתו לאכול ולשתות, ודימה למה שכתב הריטב"א. אבל לפי האמור 'לא קרב זה אל זה כל הלילה', לא נגע ולא פגע, אין קשר לדברי הריטב"א, ולכן יטעם מעט שלא תהא ברכתו לבטלה.

קיבל שבת ונמלך

כה. עוד דוגמא, יש מי שדן לגבי אדם שקיבל שבת מפלג המנחה, אמר "בואי כלה", "מזמור שיר", התפלל ערבית של שבת ובירך "ברוך אתה ה' מקדש השבת", וכשגמר להתפלל ועדיין יום, בא אליו מישהו ואומר לו: אדוני, יש לי עסקה גדולה מאוד בשבילך, תן דמי קדימה עשר אלף דולר ותרוויח הרבה כסף. אבל קיבלתי שבת, ובשבת אסור לעשות מוקח וממכר, גזירה שמה יכתוב. כתב הלבוש (ס"ס רסג בהגה) שקבלת שבת מבעוד יום היא מדין נדר, ובפועל לא נכנס יום שבת (ראה עוד ילקו"י שבת א"ח ע"ב עמ' רכב, ובספר השיעור השבועי תשע"ט פ"א וראו אות ג). ואם כן תועיל התרה, יבוא לחכם ויאמר לו: אני מתחרט שקיבלתי שבת, ויגיד לו החכם: 'מותרים לך מותרים לך'... ויוכל לעשות את העסקה. הבעיה שהוא כבר התפלל ערבית של שבת, וכשעושה התרה מתברר למפרע שברכותיו הם לבטלה.

אם ערבית תחשב לבטלה

כו. באמת בספר ערך ש"י (ס"י רמז דף סו ע"ד) - נולד לפני 192 שנה, האדמו"ר ה"ייטב לב' מינהו לאב בית דין אצלו - כתב, שאם רק קיבל שבת מועילה התרה, אבל אם התפלל ערבית יש לחוש שברכותיו תהינה לבטלה, ולכן לא יתיר את נדרו ויפסיד

הלכה, מה אתה סומך עליו, זה אסור! אלא אם כן רעב הרבה או חולה שמוטר לו לאכול קודם התפלה, אך יאכל בצינעא בחדרו, ולא בפרהסיא שלא ילמדו ממנו. יש שאוכלים בשבת לפני התפלה, ומתפללים מאוחר לקראת השעה עשר, וכנראה סומכים על כך שנותאים רעב הרבה, אבל אם לא רעב הרבה אין הכי נמי יקפיד שלא לאכול כמבואר בשלחן ערוך. גם לגבי הדלקת נר שבת, לפי דעת מרן השלחן ערוך (ס"י רסג ס"ח) בת רווקה שנמצאת בבית אמה וסמוכה על שלחנה, והאמא בירכה והדליקה, לא יכולה לברך ולהדליק בעצמה. היו שביקשו ממרן זצ"ל שיכתוב מכתב שכל בת ישראל תדליק נרות, ומרן הסביר להם שהספרדים תמיד חוששים לספק ברכות, כי לדעתם ברכה לבטלה היא מן התורה. ואין בכך שום פגיעה בכבודו של מי שחולק. בפרט אם מדליקה ליד האמא באותו שלחן, שגם למנהג האשכנזים יש מקום גדול לומר שבאופן כזה תדליק השניה בלי ברכה [כמו שמפורש באור זרוע, שרק אם אחת מדליקה בזוית זו, והשניה בזוית אחרת, רק אז מברכים על תוספת אורה, ולא בשלחן או מגש אחד].

על אכילת מרור

ל. עוד דוגמא, אדם שבליל הסדר בירך "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על אכילת מרור", ובא לאכול, וראה שהביאו לו "כייין חריף מאוד, ולא יכול לאכול מזה. אולי נאמר שדי בכך שבשעה שבייך חשב לאכול מרור, ולכאורה לריטב"א הברכה לא תהיה לבטלה. אבל זה לא קשור, כי זה מעשה אחד. [בשנות יהודה יעלה אסאד (הא"ח ס' קל) כתב, דמי שבייך על אכילת מרור ולא היה יכול לאכול כוית, ודאי דלא הוי ברכתו לבטלה למפרע. וכ"כ בשו"ת עמודי אש (סי' ב' או' לג) דהא דמהני שאילה והתרה על הפרשת חלה, ולא חיישין דלמפרע הוי ברכה לבטלה, ה"ט שהואיל ובעת הברכה בייך בהיתר כדת, אם אח"כ רצה לשאול על הפרשתו לא הוי ברכתו לבטלה. אולם לפ"ד החת"ס שהובאו לעיל לגבי הפרשת תרו"מ, שחכמים חייבו להפריש אף שחכם עוקר ההפרשה מעיקרא, כי כיון שחכמים דלא הוי ברכה לבטלה, לפ"ז במצות מרור דלא שייך לומר כן, וכן לסברא שכתבו האחרונים שעד שנשאל על התרו"מ היה עליהם שם קדושה, לפיכך לא הוי ברכה לבטלה, לא שייך לומר כן בנ"ד. אלא שהמהר"ר אסאד שם כתב לדון בזה מצד חצי שיעור במצות עשה. אולם אנו קי"ל דליכא מצוה בחצי שיעור, כמבואר בחזו"ע פסח].

זמן ברכת האירוסין

לא. עוד דוגמא, נחלקו הרמב"ם והראב"ד מתי מברכים ברכת האירוסין, לרמב"ם (פ"ג מהלכות אישות ה"ג) מברכים לפני הקידושין, וכך אנו נוהגים, שמברכים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על העריות וכו'", ואחר כך עושה את הקידושין על ידי נתינת הטבעת. אבל דעת הראב"ד (בהשגות שם) שיינתן קודם את הטבעת, ואחר כך יברכו את ברכת האירוסין, כי חוששים שמא האשה תחזור בה לאחר שיברך ולא תרצה להתקדש לו, או שאחר שיברך את הברכה יבוא לתת לה את הטבעת, ויראה אותה 'והנה היא מצורעת כשלג, ויחזור בו, ויתברר למפרע שברכתו לבטלה. ולכאורה חולקים ביניהם בסברת הריטב"א, שלדבריו העיקר שבשעה שבייך דעתו היתה לקדש, ואם כן גם אם יחזור בו אין הברכה לבטלה, וזה דלא כהראב"ד. אבל לפי האמור בנידון זה אין מעשה ותנאי, אלא יש דבר אחד, ואותו לא קיים, וצודק הראב"ד. ואולם הרמב"ם לא חשש כלל שיחזור בהם, משום שהכיר אותה לפני כן, שכן אסור לאדם לקדש את האשה עד שיראנה (קידושין מא.). על כל פנים אין זה שייך לנידון הריטב"א.

[וכן יש לדון בכי"ב, בתושב ירושלים שהלך לערי הפרות, ע"מ להיות שם בליל י"ד ויומו, ובבלי י"ד קרא המגילה בברכותיה, ולבסוף נמלך וחזר בליל י"ד לירושלים, האם מה שבייך על המגילה הוי ברכה לבטלה, דלכא"פ ע"פ דברי הריטב"א הנ"ל, מה שבייך על מקרא מגילה הרי קראה, ונגמרה המצוה שבייך עליה, אלא שיש תנאי שישאר שם ביום י"ד, ובהו ע"פ דבריו לא הוי ברכה לבטלה, ומאידך יש לדמות זאת למי שנשאל על החלה, שאין לדמותו לדברי הריטב"א, שכן שחכם עוקר הנדר מעיקרו הוי כאילו מעולם לא הפריש, וה"נ כיון שחזור לפני עלות השחר כאילו מעולם לא התחייב, והוי ברכה לבטלה, ויש לדון בכ"ז. ועי' במשנ"ב (סי' תרי"ח ס"ק י"ב), שאם היה דעתו בעת נסיעתו לעיר, לחזור משם רק לאחר י"ד בבוקר, חל עליו חיוב קריאה של העיר, ואפי' אם חזר לכרך צריך לקרוא ב"ד, וכתב ה"ט"ו שכ"ז זוקא אם היה בעיר בתחילת היום, אבל אם חזר לכרך קודם שהאיר היום, לא מועיל מה שמתחילה חשב להיות בעיר בעת הקריאה ביום. אולם החזו"א (או"ח סי' קנ"ה, וסי' קנ"ב ס"ק ה) העיר, שלפ"ז אין בן כרך הנמצא בפרות בליל י"ד יקרא את המגילה, הרי חיובו תלוי ועומד עד הבוקר, ואם יחזור קודם הבוקר הוי הברכה שבייך היתה לבטלה, ולפיכך כ"ה החזו"א. שהעיקר המחייב הוא בשקיעת החמה במה שמונתו להיות שם בהאיר היום, ואם היה בפרות בשקיעה וכן היה בכונתו להישאר שם בהאיר היום, אף שנמלך אח"כ וחזר לכרך קודם עמוה"ש, מ"מ כבר נתחייב וצריך לקרוא אף בכרך ב"ד. והנה אף שהחזו"א הביא להלכה את דברי הריטב"א, מ"מ י"ל דשאני נ"ד, דכיון שחזור לכרך קודם עמוה"ש נעקר חיובו מעיקרא, וחשיב כאילו לא נתחייב כלל ב"ד, ולא חשיב נגמרה מצותו שעליה ברכ, ותו הוי ברכה לבטלה, ודמי למי שנשאל על החלה כיון שחכם עוקר הנדר מעיקרו הוי כלא קיים המצוה כלל, והוי ברכה לבטלה אף לדעת הריטב"א. וי"ל].

"מתוקים מדבש"

לב. בילקוט יוסף (ברכות ח"א החדש עמ' קיז) הבאנו כ"ו דוגמאות שדנים בהם על פי דברי הריטב"א, חלקם אמרנו בשיעורים האחרונים, אבל תראו מה אפשר ללמוד מכמה שורות בחידושי הריטב"א, מה זה התורה שלנו, התורה מתוקה מדבש! אין דבר כזה להבדיל בקוראן או בברית החדשה... ב"ה אני לא מכיר ומעולם לא פתחתי, אבל ברור שרק בתורה שלנו יש דברים כאלה, תורה אמת כתיב בה, אלו דברים מתוקים! אפשר להמשיך עוד הרבה דוגמאות לפי דברי הריטב"א האלו.

- עבר הגהת מרן הראש"ל שליט"א -

את העסקה, או שימצא פתרון, כגון שמישהו אחר שלא קיבל שבת יעשה. אך בשו"ת באר חיים (סי' כח ד"כ"ח ע"ד) כתב, שאפילו אם התפלל ערבית מועילה התרה, ואין ברכותיו למפרע, כי מה שעקר את התפלה אין זה אלא ממילא, והעיקר שבאותה שעה שהתפלל ערבית היה בדעתו לקבל שבת, וכדברי הריטב"א. ואמנם לפי האמור לכאורה אין זה דומה למה שכתב הריטב"א, כי על ידי שמפר את נדרו מעיקרו, נחשב לו כאילו לא עשה את מעשה קבלת השבת כלל, ואם כן מה שהתפלל ערבית של שבת, הכל ברכות לבטלה.

הם אמרו והם אמרו

כו. יש מקום לבאר על פי דברי החתם סופר (יו"ד סי' שכ, אה"ע סי' ס"ג צ"ב) לגבי חלה שנתערבה בעיסה, ונשאל על נדרו שהפריש חלה כדי להתיר את העיסה, שהברכה שבייך על החלה אינה לבטלה, שהרי הוא מברך "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו" להפריש חלה תרומה, ואנו עושים כציווי חכמים שאמרו שהפריש חלה יכול להישאל על נדרו ולעוקרו מעיקרו. ואם הברכה לבטלה אך אמרו שיכול להישאל על נדרו, אלא על כרחק שאין זו ברכה לבטלה. זה חידוש למדני של החתם סופר. ואפשר שגם כאן, כיון שניתנה בידו הרשות להישאל על נדר, אין הברכות למפרע לבטלה, והעיקר שבשעה שהתפלל קיבל שבת (ועי' בילקו"י שבת א ח"ב עמ' רכח).

קידושין על תנאי

כח. עוד דוגמא באבן העזר, שכתב הרמ"א (אה"ע סי' קנ"ד), המקדש אשה ויש לו אח מומר - לא מצוי שיהיה יהודי כופר בכל, אפילו האשכנזים הרחוקים הרבה מהם מאמינים, רק תאוות לבם נתת להם. אבל יש עוד כמה כאלה, ממישיכי דור ההשכלה. ואולי יש לו אח שופט... יכול לקדשה ולהתנות בתנאי כפול, שאם תיפול לפני מומר ליבום שלא תהיה מקודשת. ע"כ. ואמנם הבית יוסף (שם) הביא מה שכתב התרומת הדשן (סי' ר"ג) שיש נוהגים להתנות בשעת קידושין שלא תזקק ליבום אם תפול לפני מומר, ותמה עליו, כי אחר שהמרדכי (פ' השוכר את הפועלים) הביא דברי הירושלמי (בבא מציעא פ"ו ה"י), שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, כמו אם מתי לא תזקק ליבום, ובש"ס שלנו לא מבואר היתר, אם כן איך אפשר להקל בדבר, ועל כן שנתקע הדבר ולא ראינו ולא שמענו מי שהתנה כן. רואים בבית יוסף שכתב בצורה חריפה שאי אפשר לעשות דבר כזה, ומה יענה הרמ"א? אלא שכתב בשו"ת נחלת שבעה (סי' כב אות ה), שאף מרן הבית יוסף מודה לדינו של הרמ"א, שדוקא כשמתנה שלא תיפול לפני יבם, הרי זה מתנה על מה שכתוב בתורה, מה שאין כן כשמתנה שלא יחולו הקידושין למפרע, כולם מודים שאפשר להתנות. ויש לשאול, כשמופקיע את הקידושין למפרע, למה לא נחוש שכל ברכות האירוסין והנישואין לבטלה? ויש לומר על פי דברי הריטב"א, שבשעת הקידושין לא חשב שתיפול למומר, אלא חשב חיובי, ולכן אין בעיה של ברכות לבטלה. ויש להוסיף על פי דברי החתם סופר הנ"ל, שהוא עשה כשנתקן חכמים שתיקנו לברך בקידושין, אף שיש אפשרות להפקיעם למפרע, ולכן אין ברכותיו לבטלה.

נרות חנוכה

כט. עוד דוגמא, חתן שמתארח אצל חמיו בשבת חנוכה, בערב שבת יוצא ידי חובת ההדלקה של אב המשפחה, ואפילו שמייחדים לו חדר. אבל במוצאי שבת אחר שיצא זמן רבינו תם, תכנון לנסוע לביתו ולהדליק שם, ולבסוף התחרט ואמר, אנחנו נשארים כאן ולא הולכים לבית. בשעה שהאב הדליק נרות הוא לא חשב לצאת בהדלקתו, ורק אחר כך חמתו אמרה להם להישאר, והוא נשאר... לא יצא ידי חובה בהדלקת האב וצריך להדליק שוב, כי הולכים אחר שעת ההדלקה. ואם בשעת ההדלקה כוונתו היתה להישאר, ואחר כך נמלך והלך לישון בביתו, לכאורה לדברי הריטב"א אינו צריך להדליק בביתו, כי את מעשה ההדלקה קיים, ורק את התנאי להישאר לבסוף לא קיים. ונדבר בזה בחנוכה.

+ מרן פוסק הדרור שליט"א
בהילולות מרן רשכבה"ג זיע"א
בשבוע שעבר +

"כל העם יוצאים לקראתו"
ויאמרו לו ברוך הבא"

טבריה

הרצליה

בית שאן

מי ברק

נועם אליהו